

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Martha Ingves

Det anonyma näthatet – en konflikt mellan yttrandefrihet och personlig integritet

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Moa De Lucia Dahlbeck

Termin: HT 2015

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställningar	5
1.3 Metod	5
1.4 Avgränsning	5
1.5 Disposition	6
2 PERSONLIG INTEGRITET	7
2.1 Begreppet personlig integritet	7
2.2 Den rättsliga regleringen av personlig integritet i Sverige	7
2.3 Den rättsliga regleringen av personlig integritet i Europa	9
3 YTTRANDEFRIHET I SVERIGE OCH EUROPA	10
3.1 Sverige	10
3.2 Europa	11
4 NÄTHAT OCH LAGEN – PERSONLIG INTEGRITET VS YTTRANDEFRIHET	12
4.1 Förtal	12
4.2 Förolämpning	13
4.3 Olaga hot	14
4.4 Ofredande	14
4.5 Sexuellt ofredande	15
4.6 Hets mot folkgrupp	15
4.7 Anonyma gärningsmän	16

5	ANSVAR FÖR TILLHANDAHÅLLAREN	18
5.1	Lag (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor	18
5.2	Lag (2003:389) om elektronisk kommunikation	19
6	HINDER FÖR LAGFÖRING	21
7	ANALYS	22
7.1	Hur görs avvägningen mellan yttrandefriheten och den personliga integriteten när det kommer till kränkningar på internet?	22
7.2	Vilka redskap finns i den svenska rätten för att komma åt de som kränker andra på internet?	23
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	25
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	28

Summary

We are living in a world of rapid progress. In just a few decades our social environment has developed drastically. We have progressed from a world where social interaction consisted in direct contact between individuals to a world where a significant part of the social exchange no longer happens face to face but screen to screen. This new reality has resulted in an intense conflict between two of our most important rights, namely the right to freedom of expression and the right to respect for personal integrity. The first issue is to examine the balance between these two rights.

In Sweden we have a longstanding tradition of a strong freedom of expression and a somewhat weaker protection for personal integrity. As the technical development has brought with it new ways of communication and therefor also new arenas for harassments however a feeling of the need to strengthen the protection for personal integrity has arisen. The second issue is therefor to look into how the protection for personal integrity works in current day when it comes to harassments on the internet.

In Sweden today there are criminal offenses in "brottsbalken" that criminalize different offensive acts also when they take place on the internet. We have laws as well that regulate the responsibility for the providers of both websites and subscriptions. There is an awareness with the legislator of the difficulties of legislating in an area that is constantly changing, which has led to generic and flexible laws. Despite of this, criminal violations of the right to personal integrity is a big problem, and very few of these offenses lead to prosecution and sentencing. Thus you will not find the biggest problem in the law itself but rather in its enforcement. The important right to freedom of expression is strongly rooted in our values and because of this there is an unwillingness amongst both telecom operators and internet service providers to hand out information about their clients and users. With the swift development it is also hard for the authorities of law enforcement to keep updated on the world of the internet, which leads to a loss of efficiency and faith in their work.

The contraposition of freedom of expression, for which the internet has been an important advance, on the one hand and personal integrity on the other is difficult and it is not easy to draw a fair line between the two. However it is without doubt that this line has to be made more clear. The right to personal integrity is important and it needs an efficient legal system to receive adequate protection.

Sammanfattning

Vi lever i en tid av snabb teknisk utveckling. På bara några decennier har den sociala miljön förändrats drastiskt. Vi har gått från en värld där social interaktion bestod i direkt kontakt mellan två individer till en värld där en stor del av det sociala utbytet inte sker ansikte mot ansikte utan skärm mot skärm. Denna nya verklighet har medfört en intensifierad konflikt mellan två av våra mest betydelsefulla rättigheter, nämligen yttrandefriheten och den personliga integriteten. Den första frågeställningen går ut på att undersöka hur avvägningen mellan dessa två skyddsintressen ser ut. I Sverige har vi länge haft en tradition av stark yttrandefrihet och desto svagare skydd för personlig integritet. I takt med att den tekniska utvecklingen har fört med sig nya kommunikationsvägar och därmed också nya arenor för kränkningar har dock känslan av att vi är i behov av ett starkare skydd för personlig integritet fått fäste. Den andra frågeställningen handlar således om hur skyddet för den personliga integriteten fungerar i dagens läge när det kommer till just kränkningar på internet.

Det finns i Sverige idag brottsrubriceringar i brottsbalken som kriminaliserar olika kränkande handlingar, också när dessa sker på internet. Vi har även lagar som direkt reglerar ansvaret för den som tillhandahåller både hemsidor och abonnemang. Det finns en medvetenhet hos lagstiftaren om svårigheterna med att lagstifta om ett område som hela tiden förändras, vilket har lett till allmänna och flexibla lagar. Trots detta är brottsliga kränkningar av den personliga integriteten på internet ett stort problem, där en väldigt liten andel av brotten leder till åtal och dom. Den största svårigheten ligger alltså inte i lagstiftningen utan snarare i tillämpningen av den. Den viktiga yttrandefriheten är starkt förankrad i vårt medvetande och detta har lett till en ovilja hos såväl operatörer som internetföretag att lämna ut uppgifter om sina kunder och användare. I och med den snabba utvecklingen är det också svårt för brottsbekämpande myndigheter att hålla sig uppdaterade om den tekniska världen, vilket gör att deras arbete förlorar effektivitet och tillit hos medborgarna.

Motsättningen mellan å ena sidan yttrandefriheten, för vilken internet har varit ett viktigt framsteg, och skyddet för den personliga integriteten å den andra är svår och det är inte lätt att dra en rättvis gräns mellan de två skyddsintressena. Klart är dock att denna gräns behöver göras tydligare. Den personliga integriteten som skyddsintresse får inte underskattas och den behöver ett effektivt rättssystem för att uppnå ett tillräckligt skydd.

Förkortningar

BBS-lagen	Lag (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor
BrB	Brottsbalk (1962:700)
Brå	Brottsförebyggande rådet
EKMR	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
LEK	Lag (2002/03:110) om elektronisk kommunikation
PuL	Personuppgiftslag (1998:204)
RF	Regeringsform (1974:152)
SvJT	Svensk juristtidning
TF	Tryckfrihetsförordning (1949:105)
YGL	Yttrandefrihetsgrundlag (1991:1469)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Den enorma tekniska utveckling som pågått sedan början av 90-talet, och som fortfarande pågår, har varit odiskutabelt positiv för yttrandefriheten i samhället och har gett nya möjligheter för kommunikation människor emellan. Utvecklingen är dock inte enbart positiv, utan har även fört med sig nya arenor för hot, hat och kränkningar. Utvecklingen är snabb och lagstiftningen har i viss mån haft svårt att hänga med. I organisationen Friends nätrapport konstaterades att var tredje ungdom i Sverige år 2015 har blivit utsatt för kränkningar på nätet.¹ Samtidigt visar Brottsförebyggande rådets rapport om polisanmälda kränkningar på nätet att endast 4% av de anmälda kränkningarna lett till åtal.² De brott som vanligen begås vid hot och kränkningar på internet har generellt sett en låg personupplklaringsprocent, och den är än lägre när dessa brott begås på nätet.³ Den största orsaken till att så mycket som 96% av ärendena lagts ner är enligt rapporten svårigheterna att identifiera en gärningsman samt att åstadkomma en tillräcklig bevisning.⁴

En av de mest centrala fördelarna i användningen av internet är möjligheten att vara anonym. Denna möjlighet är viktig för yttrandefriheten och debatten i samhället, då det leder till att även ämnen som man kanske annars inte hade vågat ta upp förs fram i ljuset. Det medför dock även problem när det kommer till förhållandet mellan yttrandefriheten och den personliga integriteten. En tredjedel av kränkningarna på internet begås av anonyma gärningsmän och som framgår av Brå:s rapport är ett av de största hindren i de brottsutredande myndigheternas arbete att just identifiera gärningsmannen.⁵

---

¹ Friends Nätrapport 2015, s. 8.

² Brå rapport 2015:6 *Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet*, s. 79.

³ Brå rapport 2015:6 s. 11.

⁴ Brå rapport 2015:6 s. 13-14.

⁵ Brå rapport 2015:6 s. 10-11.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur man med rättens medel idag kan skydda den utsatta grupp av människor som är offer för kränkningar på internet. För att förstå komplexiteten i detta görs även en granskning av de två skyddsintressen som står emot varandra, nämligen yttrandefriheten och den personliga integriteten.

Frågeställningar:

- a. Hur görs avvägningen mellan yttrandefriheten och den personliga integriteten när det kommer till kränkningar på internet?
- b. Vilka redskap finns i den svenska rätten för att komma åt de som kränker andra på internet?

1.3 Metod

I framställningen har i första hand använts en traditionell rättsdogmatisk metod⁶, d.v.s. beskrivande, systematiserande och tolkande, med utgångspunkt i rättskällevärdet⁷. För att försöka fastställa gällande rätt har använts lagstiftning, lagförarbeten och betänkanden, samt i exemplifierande syfte även praxis. För att nå en djupare förståelse för de rättsliga regleringarna och sammanhangen används även doktrin. Då brott på internet är ett relativt nytt fenomen och de traditionella rättskällorna på området är begränsade har även använts alternativa rättskällor, såsom rapporter från myndigheter och intresseorganisationer.

1.4 Avgränsning

Uppsatsen undersöker det svenska integritetsskyddet på internet. Därför tas endast upp lag och praxis som är direkt tillämplig i Sverige. Den är inriktad på förhållandet enskilda emellan på nätet och kommer därför inte gå in på kränkande behandling som utförs av det allmänna.

Personuppgiftslagen och dess skydd för personuppgifter tas upp men studeras inte djupare. Detta dels p.g.a. utrymmesskäl och dels p.g.a. att denna lag framförallt reglerar det fall då en kränkning begås av det allmänna eller ett företag som behandlar personuppgifter och inte när enskilda kränker andra enskilda.

---

⁶ Olsen, SvJT 2004 s. 111; Jareborg, SvJT 2004 s. 4.

⁷ Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare* (2007), s. 36-37.

Vid allvarliga kränkningar av en persons integritet finns enligt svensk rätt möjlighet att utfå skadestånd. Detta omnämns men studeras av utrymmeskäl inte närmare.

Skyldigheten för internetföretag att lämna ut uppgifter diskuteras i sitt sammanhang men de lagliga grunderna för detta studeras inte närmare p.g.a. utrymmesbrist.

Den 31 januari 2016 kommer en särskild utredning, som 2014 fick i uppdrag av regeringen att analysera det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten, att redovisa sitt arbete.⁸ Detta arbete har av förklarliga skäl inte tagits hänsyn till i denna uppsats.

1.5 Disposition

Uppsatsen inleds med en inblick i begreppet personlig integritet som efterföljs av en genomgång av den rättsliga regleringen kring både personlig integritet och yttrandefrihet i Sverige och Europa. Sedan kommer en överblick över de brottsrubriceringar som är aktuella vid näthat samt ett lite kortare resonemang kring problematiken med anonyma gärningsmän.

Uppsatsen går sedan över till att undersöka de regleringar i svensk rätt som är inriktade på den som tillhandahåller både hemsidor och abonnemang.

Detta efterföljs av en genomgång av de problem som de brottsbekämpande myndigheterna står inför när det kommer till kränkningar på internet, innan en avslutande analys som ifrågasätter huruvida den svenska rätten så som den ser ut idag är tillräcklig.

---

⁸ Dir. 2014:74 *Ett modernt och starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten.*

2 Personlig integritet

2.1 Begreppet personlig integritet

Begreppet personlig integritet är svårångat. Dess konkreta innebörd är omdiskuterad och än så länge tycks ingen ha kommit fram till en enhetlig och definitiv definition. Det främsta hindret utgörs av att integritetsbegreppet i högsta grad är subjektivt och en allmänt accepterad definition är därmed besvärlig att finna.

Försök att definiera begreppet har ändå vidtagits. Nationalencyklopedin beskriver integritet, som kommer från det latinska ordet *integritas*, som en ”rätt att få sin personliga egenart och inre sfär respekterad och att inte utsättas för personligen störande ingrepp”.⁹ Datainspektionen har i sin ordlista framställt personlig integritet som en inre egenskap som skiljer sig från person till person och som kan ges fler än en tolkning, t.ex. ”rätten att få vara i fred” och ”rätten att få sin personliga egenart och inre sfär respekterad och inte utsättas för kränkande behandling”.¹⁰

Den statliga Integritetsutredningen gjorde i betänkandet *Personlig integritet i arbetslivet* den sammantagna bedömningen att även om det inte gick att hitta en kortfattad och enhetlig definition av begreppet integritet så kunde man ändå finna en gemensam uppfattning om dess innebörd. Personlig integritet innebär, enligt utredningen, att ”alla människor har rätt till en personlig sfär där ett oönskat intrång, såväl fysiskt som psykiskt, kan avvisas”.¹¹ Det konstaterades också att även om den grundläggande uppfattningen om vad personlig integritet betyder tycks vara i stort sett samma hos de flesta människor så kan storleken av den personliga sfären vara mycket skiftande. Dessa skillnader beror framför allt på kulturell, etnisk, religiös och social bakgrund. Den personliga integriteten är inte heller konstant för den enskilde individen, utan kan variera beroende på aktuell situation men också utvecklas i takt med nya erfarenheter.¹²

2.2 Den rättsliga regleringen av personlig integritet i Sverige

I svensk grundlag har det länge saknats ett allmänt skydd för den personliga integriteten.¹³ Detta har sin bakgrund i problematiken med att klart och tydligt fastställa vad begreppet egentligen innebär. På grund av att det

⁹ ”Integritet”, Nationalencyklopedin, Jan-Otto Ottosson.

¹⁰ ”Personlig integritet”, Datainspektionens ordlista.

¹¹ SOU 2002:18 *Personlig integritet i arbetslivet: Betänkande*, s. 53.

¹² SOU 2002:18 s. 53.

¹³ SOU 2008:125 Del I *En reformerad grundlag: Betänkande*, s. 469.

saknas en vedertagen definition har lagstiftaren valt att undvika ett allmänt integritetsskydd i lagtexten.¹⁴ Rätten till skydd mot intrång i den enskildes privatliv har ändå ansetts vara en grundläggande rättighet, varför man valde att istället föra in ett målsättningsstadgande i 1 kap. 2 § regeringsformen (RF) enligt vilket det allmänna bl.a. ska värna om den enskildes privat- och familjeliv.¹⁵ Detta är dock inte på något sätt bindande för myndigheter, utan utgör endast en målsättning för den samhällseliga verksamheten.¹⁶ Utöver målsättningsstadgandet fördes det i grundlagen in skydd för intrång i särskilt angelägna situationer, t.ex. de negativa opinionsfriheterna i 2 kap. 2 §, skyddet mot åsiktsregistrering i 2 kap. 3 § samt skyddet mot kroppsliga ingrepp och undersökning av förtrolig försändelse i 2 kap. 6 §.

Traditionellt sett har skyddet för enskildas personliga integritet värderats lågt i lagstiftningsarbetet.¹⁷ Detta har uppfattats som problematiskt då ett bristande integritetsskydd även underminerar den fria åsiktsbildningen i samhället, och i förlängningen kan hota demokratins grundvalar.¹⁸ När RF reformerades 2010 beslutades därför att föra in ett starkare skydd för personlig integritet i 2 kap. 6 § 2st. Denna bestämmelse slår fast att alla gentemot det allmänna är skyddade mot betydande intrång i den personliga integriteten som sker utan samtycke och som innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Det är dock viktigt att anmärka att detta skydd endast gäller mellan enskild och det allmänna. För att hitta ett effektivt skydd även mellan enskild och enskild är man tvungen att vända sig till ”vanlig lag”, t.ex. brottsbalken.¹⁹

Till skydd för enskilda finns även Personuppgiftslagen (PuL), vars syfte är att skydda den personliga integriteten mot kränkningar genom behandling av personuppgifter. Med personuppgifter avses all sådan information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person som är i livet.²⁰ Skyddet är dock inte absolut och personuppgifter får bl.a. behandlas om det är nödvändigt för att den personuppgiftsansvarige ska kunna fullgöra en rättslig skyldighet.²¹

---

¹⁴ SOU 1975:75 *Medborgerliga fri- och rättigheter*, s. 168.

¹⁵ SOU 1975:75 s. 169.

¹⁶ Prop. 2009/10:80 *En reformerad grundlag*, s. 173.

¹⁷ Prop. 2009/10:80, s. 176.

¹⁸ Prop. 2009/10:80, s. 176.

¹⁹ SOU 2008:3 *Skyddet för den personliga integriteten: Bedömningar och förslag*, s. 247.

²⁰ 3 § PuL.

²¹ 10 § b PuL.

2.3 Den rättsliga regleringen av personlig integritet i Europa

Sedan 1995 är Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR) gällande rätt i Sverige.²² Konventionen utarbetades av Europarådet för att, som en del i arbetet att trygga det demokratiska styrelsesättets bevarande, stärka skyddet för de mänskliga rättigheterna.²³

I EKMR finns ett grundläggande skydd för den personliga integriteten i art 8, som säkerställer en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Detta innefattar en rätt till såväl användning av bilder och videoklipp på en själv och att någon gör en inspelning av ens röst som personuppgifter och kommunikation.²⁴ Skyddet för den personliga integriteten har som främsta syfte att skydda individer från kränkande behandling utförd av staten. Europadomstolen har dock konstaterat att artikelns tolkning är vidare än så. Den innefattar inte bara en negativ skyldighet för staten att inte använda sig av kränkande behandling, utan även en positiv skyldighet att säkerställa att ingen kränkande behandling begås, inte heller mellan individ och individ.²⁵ Hur de olika staterna väljer att gå till väga för att uppnå konformitet med EKMR ligger inom deras s.k. margin of appreciation, eller bedömningsmarginal²⁶, men domstolen har slagit fast att det krävs en effektiv strafflagstiftning för att framgångsrikt motverka grava kränkningar av den personliga integriteten.²⁷

---

²² se Lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

²³ Prop. 1993/94:117 *Inkorporering av Europakonventionen och andra fri- och rättighetsfrågor*, s. 10.

²⁴ Internet: Case law of the European Court of Human Rights 2011, s. 6-7; Se *Sciacca v. Italy*, no. 50774/99, § 29, ECHR 2005-I; *P.G. and J.H. v. the United Kingdom*, no. 44787/98, §§ 59-60, ECHR 2001-IX

²⁵ *K.U. vs. Finland*, no. 2872/02, 2 december 2008, p. 42-43.

²⁶ Bengtsson, *Skadestånd vid brott mot Regeringsformen?*, SvJT 2011 s. 609.

²⁷ *K.U. vs. Finland*, p. 42-43.

3 Yttrandefrihet i Sverige och Europa

3.1 Sverige

Den svenska, grundlagsfästa yttrandefriheten finns att hitta i 2 kap. 1 § RF. Den slår fast en rätt till frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor.

Yttrandefriheten är en av de mest grundläggande rättigheterna i dagens svenska samhälle. Den utgör en förutsättning för det demokratiska samhälle så som vi känner till det idag genom att ge var och en rätten att skapa sina egna åsikter samt möjligheten att yttra dessa.²⁸ Yttrandefriheten uppfattas ofta som en inneboende övertygelse om rätten till menings- och åsiktsutbyte mellan människor, snarare än en rättighet given till oss av staten.²⁹

Yttrandefriheten är en så kallad relativ rättighet, vilket innebär att den kan inskränkas genom lag.³⁰ En inskränkning av relativa rättigheter får dock endast göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle, den måste vara proportionerlig till sitt syfte och den får aldrig vara så långtgående att den riskerar att utgöra ett hot mot den fria åsiktsbildningen i landet. Det är inte heller tillåtet att göra en inskränkning som grundas endast på politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning.³¹ För yttrandefriheten finns ytterligare möjligheter att göra begränsningar, nämligen om det behövs med hänsyn till rikets säkerhet, folkförsörjningen, allmän ordning och säkerhet, enskildas anseende, privatlivets helgd, förebyggandet och beivrandet av brott eller om särskilt viktiga skäl föranleder det.³²

Det finns i Sverige en särskild lag som säkerställer yttrandefriheten i radio, på TV samt för tekniska upptagningar, nämligen Yttrandefrihetsgrundlagen. I denna uppsats blir dock denna grundlag inte aktuell, då meddelanden på t.ex. hemsidor och bloggar faller utanför lagens tillämpningsområde, såvida tillhandahållaren inte har ett utgivningsbevis utfärdat av en myndighet³³, vilket det i den fortsatta framställningen förutsätts att aktuella hemsidor och andra sociala medier inte har.

Trots en omfattande yttrandefrihet är det inte tillåtet att yttra vad som helst. Om ett yttrande, som inte omfattas av TF eller YGL, är brottsligt eller inte avgörs utifrån brottsbalken och specialstraffrätten.³⁴ Till skillnad från TF

²⁸ Prop 1990/91:64 *Om yttrandefrihetsgrundlag m.m.*, s. 28.

²⁹ SOU 1979:49 *Grundlagsskyddad yttrandefrihet* s. 19.

³⁰ Bull & Olsen, *Kommunikationsrätt i det elektroniska medielandskapet* (2013), s. 41.

³¹ 2 kap. 20-21 § RF.

³² 2 kap. 23 § RF.

³³ Bull & Olsen (2013), s. 42.

³⁴ SOU 1997:49 s. 95.

och YGL finns i den i RF fastslagna yttrandefriheten ingen rätt till anonymitet eller ansvarsfrihet.³⁵

Traditionen av en vidsträckt yttrandefrihet kommer dock inte utan svårigheter. En av de största intressekonflikterna uppstår mellan å ena sidan yttrandefriheten och å andra sidan rätten till personlig integritet.³⁶

3.2 Europa

Yttrandefriheten är inte bara skyddad enligt nationell, svensk lag. I Art. 10 EKMR finns ett skydd för yttrandefrihet som sträcker sig över landsgränser. Enligt artikeln har var och en rätt till yttrandefrihet, d.v.s. ”en rätt till åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan offentlig myndighets inblandning och oberoende av territoriella gränser”.³⁷ Artikeln klargör också att som en konsekvens av att ett utövande av dessa friheter också innebär ansvar och skyldigheter kan rätten till yttrandefrihet inskränkas genom lag. Det ställs dock upp krav på att inskränkningarna ska vara sådana som ”i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till den nationella säkerheten, den territoriella integriteten eller den allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral, till skydd för annans goda namn och rykte eller rättigheter, för att förhindra att förtroliga underrättelser sprids eller för att upprätthålla domstolarnas auktoritet och opartiskhet.”³⁸

Europadomstolen har understrukit att yttrandefriheten är fundamental inte bara för det demokratiska samhället, utan även för den individuella utvecklingen hos varje medborgare.³⁹ Denna frihet måste skydda även uttalanden som kan uppfattas som chockerande och obekväma för att upprätthålla den öppenhet och tolerans som utgör grundstenar i demokratin.⁴⁰

Trots sin viktiga funktion är yttrandefriheten dock inte absolut. I vissa situationer måste yttrandefriheten ge vika för andra angelägna skyddsintressen, såsom brottsprevention eller skydd för andra fri- och rättigheter.⁴¹

---

³⁵ SOU 1997:49 s. 95.

³⁶ SOU 1979:49 s. 20.

³⁷ Art. 10 1p. EKMR.

³⁸ Art 10 2p. EKMR.

³⁹ *Handyside v. the United Kingdom*, no. 5493/72, 7 December 1976, p. 49.

⁴⁰ *Handyside v. the United Kingdom*, p. 49.

⁴¹ *K.U. vs. Finland*, no. 2872/02, 2 december 2008, p. 49.

4 Näthat och lagen – personlig integritet vs yttrandefrihet

Vad som är olagligt i verkliga livet är olagligt också på internet. Regeringen gav 2013 i uppdrag åt Ungdomsstyrelsen att undersöka möjligheterna att motverka och förebygga kränkningar på nätet. Ungdomsstyrelsen gav i sin tur i uppdrag åt Rättssociologiska institutionen vid Lunds universitet att arbeta fram ett kunskapsunderlag. I sin delrapport har de bland annat listat de vanligaste brotten som begås vid kränkningar och mobbning på internet.⁴²

4.1 Förtal

”Den som utpekar någon såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, dömes för förtal till böter.” 5 kap. 1 § BrB

För att falla in under paragrafens tillämpning krävs att någon lämnar en uppgift om en annan person till en tredje person. Därutöver finns dock inga krav på hur lämnandet av uppgiften ska gå till, och det kan således ske personligen, genom ett radioprogram eller skriftligen över internet, etc. Ansvar kan även uppstå genom att sprida vidare en uppgift som någon annan först har framställt.⁴³

Det krävs inte att uppgiften de facto leder till att andra människor förlorar aktningen för den person som uppgiften avser, utan det räcker med att detta är dess syfte, att den är av nedsättande natur.⁴⁴ Det finns heller inga krav på att uppgiften utgör en osanning. Även spridandet av en sann uppgift kan vara förtal, om spridandet av uppgiften äventyrar offrets aktning och heder.⁴⁵

Det görs en åtskillnad mellan att förmedla uppgifter ägnade att förstöra en persons rykte och rena värdeomdömen. Att uttrycka en åsikt om en annan person, även om den inte är vänligt menad, behöver inte vara förtal. För att utgöra förtal krävs en viss bestämdhet i uttalandet.⁴⁶ För att uppfylla kravet på en uppgift ska det gå att pröva sanningshalten i påståendet.⁴⁷

---

⁴² Svensson & Dahlstrand, *Kränkningar, trakasserier och hot på nätet. Delrapport till Ungdomsstyrelsen med fokus på kvantitativ kartläggning* (2013), s. 5-6

⁴³ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg, *Brottsbalken: en kommentar. Del 1, (1-12 kap.) brotten mot person och förmögenhetsbrotten m.m.*, (2013), 5 kap. 1 § s. 2.

⁴⁴ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 1, 5 kap. 1 § s. 5.

⁴⁵ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 1, 5 kap. 1 § s. 5.

⁴⁶ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 1, 5 kap. 1 § s. 4.

⁴⁷ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 1, 5 kap. 1 § s. 2.

Till förtal räknas också att sprida kränkande bilder eller filmer på någon.⁴⁸ Detta kan bland annat ske på Facebook eller Instagram och kan alltså leda till både straff- och skadeståndsansvar.⁴⁹ Värt att notera är att det inte är fotograferandet av någon som utgör förtal, utan spridandet av bilden eller filmen. Detta har bland annat behandlats av hovrätt i det uppmärksammade ”Instagram-målet”, där två tonårstjejer dömdes för grovt förtal efter att ha publicerat bilder som andra skickat in till dem.⁵⁰

Det som är speciellt med internet, som inte förekommer på samma sätt i övriga samhället, är den gränslösa möjligheten till spridning. Så fort något har publicerats på internet kan det enkelt spridas över världen. Kravet på att uppgiften kommer till tredje persons kännedom uppfylls således ofta direkt när uppgiften publicerats på internet, då den omedelbart görs tillgänglig för en stor mängd människor. Att en nedsättande uppgift sprids på just internet kan också utgöra en försvårande omständighet, p.g.a. att den på så sätt får större spridning.⁵¹

4.2 Förolämpning

”Den som smädar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom, dömes, om gärningen ej är belagd med straff enligt 1 eller 2 §, för förolämpning till böter.” 5 kap. 3 § BrB

Brottet förolämpning liknar brottet förtal. Den stora skillnaden ligger i att beskyllningen för den klandervärda egenskapen riktas direkt mot den utsatte.⁵² En förolämpning utgörs av handlingar som syftar till att såra en annan persons självkänsla. Det behöver inte vara fråga om en konkret uppgift, som i förtalsfallen, utan det räcker med t.ex. skällsord eller en kränkande framställning i bild.⁵³ För att dömas för förolämpning krävs uppsåt, men för att uppnå detta krav räcker det med insikt om att den andra personen kan ta illa vid sig av behandlingen men en likgiltighet inför denna risk, så kallat likgiltighetsuppsåt.⁵⁴

En brottslig förolämpning kan t.ex. bestå i att någon i ett privat meddelande på Facebook skriver till en annan person och kallar denne ”hora” eller ”svartskalle”.⁵⁵

---

⁴⁸ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 1, 5 kap 1 § s. 2.

⁴⁹ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 1, 5 kap 1 § s. 9-10.

⁵⁰ Hovrätten för Västra Sverige, Mål nr T 3485-13.

⁵¹ *Nätkränkningar - Svenska ungdomars normer och beteenden*, Rapport MUCF (2014) s. 14.

⁵² Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 1, 5 kap. 3 § s. 1.

⁵³ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 1, 5 kap. 3 § s. 1.

⁵⁴ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 1, 5 kap. 3 § s. 2.

⁵⁵ *Hat på nätet – Vad får du inte skriva på internet?*, Skrift MUCF (2014), s. 18-19.

Gemensamt för både förtal och förolämpning är att de faller under s.k. enskilt åtal. Detta betyder att det endast är målsäganden som kan väcka talan och inte en åklagare som i vanliga fall.⁵⁶ I vissa särskilt angivna fall finns dock möjlighet för åklagare att väcka talan, om det anses påkallat ur allmän synpunkt.

4.3 Olaga hot

”Om någon lyfter vapen mot annan eller eljest hotar med brottslig gärning på sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig fruktan för egen eller annans säkerhet till person eller egendom, döms för olaga hot till böter eller fängelse i högst ett år.” 4 kap. 5 § BrB

Olaga hot utgör ett fridsbrott, det kränker individens rätt att känna sig trygg.⁵⁷ För att uppnå rekvisitet för olaga hot krävs att det är ägnat att få den som mottar hotet att känna en allvarlig rädsla för sin egen eller t.ex. en anhörigs säkerhet. Bedömningen sker utifrån den hotades perspektiv, och det krävs således inte att den som hotar har för avsikt att fullfölja hotet, så länge det uppfattas som allvarligt menat av den som mottar det.⁵⁸ Det är inte ett krav att den som mottar hotet blir rädd, men det får inte heller vara helt uppenbart för den hotade att hotet inte kunde vara allvarligt menat.⁵⁹

Olaga hot föreligger även då hotet kommit offret till kännedom genom förmedling av en tredje person. Det är alltså tillräckligt att det är möjligt att den hotade får reda på hotet, trots att det lämnas till någon helt annan.⁶⁰ Om någon skriver hotfulla meddelanden på t.ex. en Facebook-sida om en tredje person är detta således tillräckligt för att uppnå rekvisiten i bestämmelsen, trots att de inte är riktade direkt till den hotade personen.⁶¹

4.4 Ofredande

”Den som handgripligen antastar eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende eljest ofredar annan, döms för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år” 4 kap. 7 § BrB

Även ofredande utgör ett fridsbrott och fungerar som en sorts slasktratt som fångar upp händelser som inte omfattas av något av de andra fridsbrotten, t.ex. olaga hot. För att det ska utgöra ofredande krävs uppsåt, men för att

---

⁵⁶ 5 kap. 5 § BrB.

⁵⁷ Prop. 1992/93:141 *Om ändring i brottsbalken m.m.*, s. 30.

⁵⁸ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 1, 4 kap. 5 § s. 1.

⁵⁹ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 1, 4 kap. 5 § s. 2.

⁶⁰ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 1, 4 kap. 5 § s. 1.

⁶¹ Se Svea Hovrätt dom B 5724-13.

detta ska vara uppfyllt räcker det med insikt om att det kommer att uppfattas som störande av mottagaren.⁶² Avgörande är också att det utgör en kännbar fridskränkning.⁶³

Typfallet av ofredande på internet är så kallat ”spam”, d.v.s. när någon skickar väldigt många meddelanden till en och samma person som uttryckligen har sagt att denne inte vill bli kontaktad.⁶⁴ Ofredandet kan alltså bestå både i själva innehållet i ett meddelande och frekvensen av meddelanden.⁶⁵

4.5 Sexuellt ofredande

”Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, sexuellt berör ett barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd, döms för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet” 6 kap. 10 § BrB

Det krävs att handlingen är ägnad att kränka någon annans sexuella integritet, dock inte att gärningsmannen hade detta uppsåt.⁶⁶ För att uppfylla rekvisiten räcker det att gärningsmannen hade uppsåt med avseende på de faktiska omständigheterna som domstolen bedömer vara ägnade att kränka offrets sexuella integritet.⁶⁷ Offrets subjektiva uppfattning av vad som är kränkande är inte avgörande.⁶⁸

T.ex. tydliga kontakter med sexuell inriktning per telefon eller e-post kan utgöra sexuellt ofredande.⁶⁹

4.6 Hets mot folkgrupp

Den som i uttalande eller i annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning, döms för hets mot folkgrupp till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter. 16 kap. 8 § BrB

⁶² Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 1, 4 kap. 7 § s. 5.

⁶³ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 1, 4 kap. 7 § s. 2.

⁶⁴ *Hat på nätet - Vad får du inte skriva på internet?* s. 25.

⁶⁵ *Nätkränkningar - Svenska ungdomars beteenden och normer*, s. 16.

⁶⁶ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 1, 6 kap. 10 § s. 3.

⁶⁷ Schultz, *Näthat: rättigheter och möjligheter* (2013), s. 63.

⁶⁸ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 1, 6 kap. 10 § s. 2.

⁶⁹ Prop. 2004/05:45 *En ny sexualbrottslagstiftning*, s. 149.

Det hotande eller missaktande meddelandet behöver inte direkt avse gruppens ras, hudfärg, ursprung, trosbekännelse eller sexuella läggning, utan även meddelanden och uttalanden som bara indirekt anspelar på dessa egenskaper omfattas av bestämmelsen.⁷⁰ Också framställningar i bild, som inte är en skrift, omfattas.⁷¹ För att uppfylla rekvisitet missaktande räcker det att uttalandet är förlöjligande eller nedsättande för gruppen och rekvisitet hotar omfattar även andra hot än sådana som är straffbelagda som olaga hot i 4 kap. 5 §.⁷² För att ansvar ska inträda krävs uppsåt.⁷³

Att t.ex. publicera missaktande budskap om en religiös grupp på en blogg kan utgöra hets mot folkgrupp, där det faktum att det publiceras på just en blogg gör att rekvisitet att meddelandet ska spridas uppfylls.⁷⁴

4.7 Anonyma gärningsmän

När brott begås på internet är gärningsmannen inte sällan anonym. Möjligheten att vara anonym är en av de största fördelarna med internet, det gynnar yttrandefriheten och uppmuntrar till uttryck av många olika tankar och idéer. Internet är emellertid även ett kraftigt verktyg för att kränka andra människor och deras rätt till personlig integritet. Den sociala interaktionen ser annorlunda ut när den sker på internet jämfört med verkliga livet. Detta gör att kränkningar på nätet kan vara grövre och mer frekventa än om de hade skett ansikte mot ansikte i en fysisk kontext. Det kan vara svårare att bedöma var gränsen hos ens motpart går och det kanske inte alltid känns självklart att bakom namnet på hemsidan finns en verklig person. Möjligheten att vara anonym kan även leda till uppfattningen att man kan skriva och göra vad som helst på internet utan att faktiskt behöva stå för sina handlingar. Det kan ge bilden av att internet är en sorts frizon där kränkningar och hot utgör en del av vardagen och något den som ger sig in i leken också får tåla.

Genom anonymiteten befinner sig offren för kränkningar på internet i en särskilt utsatt position, då det kan vara svårt att identifiera förövaren som ofta gömmer sig bakom en pseudonym eller t.o.m. en falsk identitet.⁷⁵ Europadomstolen har uttalat att det när en person har fått sin integritet kränkt på ett brottsligt sätt ska finnas möjlighet att finna förövaren, ställa honom inför rätta och få skadestånd av honom.⁷⁶ Det anses inte vara

---

⁷⁰ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman, & Wennberg, *Brottsbalken: en kommentar. Del 2, (13-24 kap.) : brotten mot allmänheten och staten m.m.* (2013), 16 kap. 8 § s. 2.

⁷¹ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 2, 16 kap. 8 § s. 2.

⁷² Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 2, 16 kap. 8 § s. 3.

⁷³ Holmqvist, Leijonhufvud, Träskman & Wennberg (2013), del 2, 16 kap. 8 § s. 2.

⁷⁴ Se Göta Hovrätt dom B 1487-12.

⁷⁵ Helsinki Foundation for Human Rights i *K.U. vs. Finland*, p. 33-34.

⁷⁶ *K.U. vs. Finland*, p. 47.

tillräckligt att t.ex. få skadestånd av en tredje part, förslagsvis tillhandahållaren av den webbsida där kränkningen utförts.⁷⁷

---

⁷⁷ *K.U. vs. Finland*, p. 47.

5 Ansvar för tillhandahållaren

5.1 Lag (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor

Lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor (BBS-lagen) reglerar skyldigheten för tillhandahållare av s.k. elektroniska anslagstavlor att ta bort viss typ av meddelanden som användare lägger upp på den elektroniska anslagstavlan. Lagen uppkom efter att man uppmärksammat att det i hög grad förekom spridande på internet av meddelanden som klassades som brottsliga i brottsbalken och man ansåg att balken inte tillräckligt effektivt kunde reglera spridandet.⁷⁸

Regeringen var medveten om att en alltför snäv definition av elektronisk anslagstavla p.g.a. den snabba tekniska utvecklingen kunde medföra att bestämmelserna fort skulle bli inaktuella. Det framhölls dock att definitionen av elektronisk anslagstavla skulle omfatta ”alla tjänster där någon inrättar en möjlighet för användare att sända in egna och ta del av andras meddelanden”.⁷⁹ Begreppet elektronisk anslagstavla innefattar idag således varje webbplats som har en kommentars- eller chatfunktion och där inläggen inte förhandsgranskas, t.ex. Facebook.⁸⁰

Då meddelanden med straffbart innehåll på en elektronisk anslagstavla kan nå en bred krets av människor, på ett annat sätt än i det övriga samhällslivet, och då barn och ungdomar utgör en stor andel av användarna ansågs det motiverat med en särreglering på området kring tillhandahållarens ansvar för meddelanden som förekom på dennes anslagstavla.⁸¹ Eftersom det redan när lagen tillkom i slutet av 90-talet fanns ett uppmärksammat problem med anonyma användare på internet valde man att inrikta regleringen på tillhandahållaren, som man ansåg att bäst kunde avgöra utrymmet för missbruk av tjänsten.⁸²

Lagen ställer krav på tillhandahållarens uppsyn över tjänsten och tillskriver denne ansvar för att ta bort meddelanden eller att på annat sätt förhindra vidare spridning av meddelanden som uppenbart strider mot några angivna bestämmelser i andra lagar, däribland hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § BrB. Fridsbrotten i 4 kap. BrB är dock inte upptagna i lagen och meddelanden som strider mot dessa omfattas alltså inte av tillhandahållarens ansvar. Om tillhandahållaren underlåter att uppfylla sin skyldighet döms han till böter eller fängelse i högst sex månader.⁸³

---

⁷⁸ Prop. 1997/98:15 *Ansvar för elektroniska anslagstavlor*, s. 8.

⁷⁹ Prop. 1997/98:15, s. 9.

⁸⁰ *Nätkränkningar - Svenska ungdomars beteenden och normer*, s. 20.

⁸¹ Prop. 1997/98:15, s. 8.

⁸² Prop. 1997/98:15, s. 10.

⁸³ 7 § Lag om ansvar för elektroniska anslagstavlor.

5.2 Lag (2003:389) om elektronisk kommunikation

Lagen om elektronisk kommunikation (LEK) förpliktar den som tillhandahåller allmänna kommunikationsnät att lagra uppgifter om abonnemang, innehållet i elektroniskt meddelande eller annan uppgift som angår ett särskilt elektroniskt meddelande som är nödvändiga vid identifikation och spårning av kommunikationen.⁸⁴ Uppgifterna ska enligt 6 kap. 16d § LEK sparas i sex månader, varefter de ska förstöras. Regeringen var vid antagandet av 16d § väl medveten om att en lagringsperiod på endast sex månader skulle komma att lägga en stor tidspress på de brottsbekämpande myndigheterna och att det ur denna synpunkt hade varit befogat med en längre lagringsperiod. Det beslutades ändå att anta en kortare lagringsperiod, vilket motiverades av såväl skyddet för abonnenternas integritet som kostnads-, säkerhets- och konkurrensskäl.⁸⁵

Enligt 6 kap. 20 § LEK råder en tystnadsplikt för den som i samband med tillhandahållandet av ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst fått del av vissa uppgifter. Denna tystnadsplikt gäller bland annat för uppgift om abonnemang, med vilket menas alla sådana uppgifter som identifierar en abonnent eller ett abonnemang, som t.ex. namn, adress och även IP-nummer.⁸⁶ Det är IP-numret som gör det möjligt att se vilken abonnent som varit uppkopplad mot internet vid en specifik tidpunkt.⁸⁷ Tystnadsplikten gäller också för annan uppgift som angår ett särskilt elektroniskt meddelande. Under den punkten anses uppgiften om mellan vilka IP-nummer ett elektroniskt meddelande har förmedlats samt när och hur länge denna utväxling ägde rum falla.⁸⁸ Det finns dock undantag för tystnadsplikten. När det finns en misstanke om brott är tillhandahållaren skyldig att lämna ut uppgifter till den myndighet som ska utreda brottet.⁸⁹

Problemen med näthat och svårigheterna som finns för polis och myndigheter att ingripa uppmärksammades i en utredning 2011 angående myndigheters tillgång till uppgifter om elektronisk kommunikation. I fallet med näthat ligger problemen främst i att de möjliga brottsrubriceringarna, t.ex. förtal, olaga hot o.s.v., oftast endast leder till böter och innan lagändringen 2012 kunde polisen bara utfå hemliga abonnemangsuppgifter vid misstanke om brott med fängelse i straffskalan och då myndigheten gjort bedömningen att annan påföljd än böter var aktuell. I utredningen konstaterades dock att även denna typ av brott borde kunna föranleda

---

⁸⁴ 6 kap. 16a § LEK.

⁸⁵ Prop. 2010/11:46 *Lagring av trafikuppgifter för brottsbekämpande ändamål – genomförande av direktiv 2006/24/EG*, s. 38-39.

⁸⁶ Bull & Olsen (2013), s. 177.

⁸⁷ Bull & Olsen (2013), s. 177.

⁸⁸ Prop 2011/12:55 *De brottsbekämpande myndigheternas tillgång till uppgifter om elektronisk kommunikation*, s. 100.

⁸⁹ 6 kap. 22 § 1st. 2p. LEK.

möjlighet för myndighet att utföra uppgifter, då brotten ofta innebär en omfattande kränkning av offrets integritet.⁹⁰ Det uppstår dock en konflikt mellan å ena sidan kränkningen av brottsoffrets integritet och å andra sidan behovet av att skydda abonnenterna mot integritetsintrång.⁹¹

Möjligheten för brottsbekämpande myndigheter att få tillgång till denna typ av uppgifter är dock avgörande när det kommer till att utreda brott på internet, och man kom fram till att detta väger tyngre än de enskilda abonnenternas behov av ett integritetsskydd.⁹² I den nya lydelsen tog man således bort kravet på fängelse i straffskalan och att strängare straff än böter var att vänta. Enligt dagens innebörd ska det räcka med misstanke om ett brott med endast böter i straffskalan eller som troligen kommer föranleda böter för att en myndighet ska kunna begära ut abonnemangsuppgifter.⁹³

---

⁹⁰ Prop 2011/12:55 s. 102.

⁹¹ Prop 2011/12:55 s. 102.

⁹² Prop 2011/12:55 s. 102-103.

⁹³ Prop. 2011/12:55 s. 145.

6 Hinder för lagföring

I Brå:s rapport har intervjuer med poliser visat att ett avgörande hinder när det kommer till att identifiera en möjlig gärningsman är internetföretagens ovilja att lämna ut inloggningsuppgifter.⁹⁴

Facebook och Instagram, som ägs av Facebook, är två av de vanligaste digitala plattformerna för kränkningar på internet.⁹⁵ De anger i sin Datapolicy att de kan dela sina användares information som svar på en juridisk anhållan, t.ex. ett domstolsbeslut, om de uppfattar det som att lagen föreskriver att de lämnar ut detta.⁹⁶ Detta ingår i de villkor som man godkänner när man aktiverar sitt Facebook-konto. Trots detta har många poliser upplevt problem med att få ut uppgifter av Facebook. Rikskriminalpolisen har dock sedan 2013 ett samarbete med Facebook och Instagram för att underlätta för polisen att få tillgång till inloggningsuppgifter.⁹⁷

Generellt sett är det ett problem att många av de internetföretag vars tjänster används här i Sverige är utländska och dessa ofta kräver domstolsbeslut för att lämna ut uppgifter.⁹⁸ Exempelvis Youtube, var många svenska ungdomar angett att de blivit utsatta för kränkande behandling⁹⁹, kräver en begäran om rättshjälp för att lämna ut information. Detta innebär en tidskrävande process, vilket kan resultera i att när svensk polis väl har fått informationen från det utländska företaget och kan vända sig till svensk internetleverantör eller teleoperatör med informationen finns deras information om IP-nummer inte längre sparad.¹⁰⁰

Ett annat problem som togs upp i Brå:s rapport är det faktum att många av de kränkande handlingar som begås på internet inte tekniskt sett är olagliga. Exempelvis är spridande av nakenbilder på Facebook typiskt sett inte brottsligt, då det vanligen inte uppnår rekvisitet ”uppgift som är ägnad att utsätta person för andras missaktning” i förtalsbrottet.¹⁰¹

Bekymmersamt är även den allmänt dåliga IT-kunskap som finns inom det svenska rättsväsendet. Det som annars hade kunnat leda till ett bättre bevisläge, faktumet att bevis för kränkningen finns i skrift eller bild, riskerar att gå förlorat p.g.a. att målsägande t.ex. inte får tillräcklig information om att spara bevisning.¹⁰²

---

⁹⁴ Brå rapport 2015:6 s. 91.

⁹⁵ Friends Nätrapport 2015, s. 10-11.

⁹⁶ ”Hur besvarar vi juridiska frågor och förebygger skada?”, Facebooks Datapolicy.

⁹⁷ Brå rapport 2015:6 s. 91.

⁹⁸ Brå rapport 2015:6 s. 91.

⁹⁹ Friends Nätrapport 2015, s. 10-11.

¹⁰⁰ Brå rapport 2015:6 s. 91-94.

¹⁰¹ Brå rapport 2015:6 s. 100; jfr. Göta Hovrätt B 2417-13.

¹⁰² Brå rapport 2015:6 s. 94-95.

7 Analys

7.1 Hur görs avvägningen mellan yttrandefriheten och den personliga integriteten när det kommer till kränkningar på internet?

Skyddet för den personliga integriteten har traditionellt sett varit lågt prioriterat i Sverige. Inte för att den inte har ansetts skyddsvärd, utan snarare för att det har varit svårt att införa konkreta rättsregler till skydd för ett abstrakt intresse. Denna svåra, men långt ifrån omöjliga, uppgift tycks nu vara på väg att tas på större allvar. Medvetenheten har ökat och det har i lagstiftningen förts in ett starkare skydd för medborgarnas personliga integritet i förhållande till det allmänna. Fortfarande är emellertid yttrandefriheten som skyddsintresse betydligt högre rankat. Det ligger på något sätt i den svenska grundmentaliteten att en vidsträckt och ocensurerad yttrandefrihet är fundamental. Och det är den. Yttrandefriheten är dock inte till för att möjliggöra brottsliga handlingar. Inskränkningar i yttrandefriheten kan införas om de är proportionerliga och avsedda att skydda intressen som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle.

För att skydda den personliga integriteten i förhållandet enskild mot enskild har det i svensk rätt förts in brottsrubriceringar i brottsbalken där man kriminaliserat olika handlingar som har ansetts kränka den personliga integriteten. Problemet när det kommer till kränkningar på internet är att det ofta är väldigt svårt att de facto identifiera en ansvarig gärningsman och föra denne inför rätta. Vi har ett starkt skydd för yttrandefriheten och vi har en vilja till skydd för den personliga integriteten, men när det kommer till att faktiskt upprätthålla dessa skydd är det yttrandefriheten som vinner och den personliga integriteten faller mellan stolarna.

Ett exempel där skyddet för den personliga integriteten brutalt misslyckas är att spridandet av en nakenbild utan samtycke inte är brottsligt i dagens Sverige. Det går att ifrågasätta huruvida Sverige uppfyller sin positiva skyldighet som den är fastställd av Europadomstolen att skydda medborgarna från kränkningar även från andra privatpersoner.

Det är en svår balansgång mellan en vid yttrandefrihet och ett effektivt skydd för personlig integritet. Som det ser ut i Sverige idag är det dock inte begränsningarna av yttrandefriheten i sig som behöver utökas, utan verkställandet av dem som behöver förbättras.

7.2 Vilka redskap finns i den svenska rätten för att komma åt de som kränker andra på internet?

Kränkningar på internet är brottsliga om de faller in i tillämpningsområdet för någon av bestämmelserna i brottsbalken. Har en brottslig kränkning ägt rum kan polis eller åklagare begära ut uppgifter från den som tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät. Sedan 2012 kan en sådan begäran ske även för brott som endast har böter i straffskalan, vilket har varit avgörande när det kommer till kränkningar på internet då de flesta brotten som är aktuella i detta sammanhang är just bötesbrott. Ett problem är dock att dessa uppgifter ofta, när man väl har fått ut dem, inte är tillräckliga för att identifiera gärningsmannen. Uppgifterna kan endast visa från vilken dator, telefon eller surfplatta som ett kränkande meddelande har sänts, inte vem som faktiskt skickade det.

Det finns i svensk rätt även en skyldighet för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att ha en översyn över denna och att ta bort inlägg och meddelanden som utgör bl.a. hets mot folkgrupp. Vid underlåtenhet att uppfylla detta kan tillhandahållaren dömas till böter eller till och med fängelse.

Frågan är om regleringen är tillräcklig. De kränkningar som sker på internet är av varierande typ och för att denna skyldighet ska utgöra ett effektivt skydd borde den omfatta även andra former av kränkningar. Det kan vara svårt för en tillhandahållare att avgöra vad som utgör en brottslig kränkning och vad som bara är ett otrevligt uttalande, varför man införde ett uppenbarhetsrekvisit i bestämmelsen. Det torde inte vara svårare att avgöra vad som utgör hets mot folkgrupp än t.ex. förtal. Som togs upp redan i propositionen till lagen har den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla möjligheten att påverka användandet av hemsidan och vilken typ av meddelanden som florerar där. Genom att ge ett incitament för tillhandahållaren att förhindra att några kränkande meddelanden över huvudtaget lämnas på anslagstavlan har man kommit långt i att minska kränkningar på internet.

Det är svårt att i lagstiftningsarbetet hänga med i de snabba svängningar som den rasande teknikutvecklingen innebär. Det är därför viktigt att lagarna som reglerar kränkningar på internet är breda i sitt tillämpningsområde och inte anger alltför specifika villor. Systemet med att brottsbalkens bestämmelser gäller även på internet är således lyckat. Också BBS-lagen och LEK har varit bra lösningar då de fortfarande fungerar i dagens tekniska värld. Förutom att tillämpningsområdet för BBS-lagen hade kunnat breddas och rekvisiten för förtal borde revideras är lösningen på problemet troligen inte lagstiftning. Det är istället sättet på vilket lagarna verkställs som hade behövt ett rejält ansiktslyft.

För att snabba på brottsbekämpandet krävs ett förbättrat samarbete mellan polis, åklagare och internetföretag. Det behövs enklare och snabbare vägar för att få tag på nödvändig information. Det är värt att lägga resurser på att

effektivisera uppgiftslämnandet mellan dessa parter om det innebär att möjligheten att gömd bakom en dator- eller mobilskärm kränka andra människors integritet utan minsta lilla repressalie begränsas. Av samma orsak är det också viktigt att utbilda brottsbekämpande myndigheter i IT-frågor. Världen är förändrad och det är enligt min mening orimligt att brottslingar ska ha en fördel gentemot myndigheterna p.g.a. en underlåtenhet att hålla sig uppdaterad om verkligheten.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor

Propositioner

Prop 1990/91:64	Om yttrandefrihetsgrundlag m.m.
Prop 1992/93:141	Om ändring i brottsbalken m.m.
Prop 1997/98:15	Ansvar för elektroniska anslagstavlor
Prop 2004/05:45	En ny sexualbrottslagstiftning
Prop 2009/10:80	En reformerad grundlag
Prop 2010/11:46	Lagring av trafikuppgifter för brottsbekämpande ändamål – genomförande av direktiv 2006/24/EG
Prop 2011/12:55	De brottsbekämpande myndigheternas tillgång till uppgifter om elektronisk kommunikation

Statens offentliga utredningar

SOU 1975:75	Medborgerliga fri- och rättigheter
SOU 1979:49	Grundlagsskyddad yttrandefrihet
SOU 2002:18	Personlig integritet i arbetslivet: Betänkande
SOU 2008:3	Skyddet för den personliga integriteten: Bedömningar och förslag
SOU 2008:125 Del 1	En reformerad grundlag: Betänkande, Del 1

Kommittédirektiv

Dir. 2014:74	Ett modernt och starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten
--------------	---

Litteratur

Bengtsson, Bertil: ”Skadestånd vid brott mot regeringsformen?”, Svensk juristtidning 2011

Bull, Thomas & Olsen, Lena: ”Kommunikationsrätt i det elektroniska medielandskapet”, 1. uppl., Liber, Stockholm, 2013

Holmqvist, Lena, Leijonhufvud, Madeleine, Träskman, Per Ole & Wennberg, Suzanne: ”Brottsbalken: en kommentar. Del 1, (1-12 kap.) : brotten mot person och förmögenhetsbrotten m.m.”, 7., [omarb.] studentutg., Norstedts juridik, Stockholm, 2013

Holmqvist, Lena, Leijonhufvud, Madeleine, Träskman, Per Ole & Wennberg, Suzanne: *”Brottsbalken: en kommentar. Del 2, (13-24 kap.) : brotten mot allmänheten och staten m.m.”*, 7., [omarb.] studentutg., Norstedts juridik, Stockholm, 2013

Jareborg, Nils: *”Rättsdogmatik som vetenskap”*, Svensk juristtidning 2004

Olsen, Lena: *”Rättsvetenskapliga perspektiv”*, Svensk juristtidning 2004

Sandgren, Claes: *”Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation”*, 2. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2007

Schultz, Mårten: *”Näthat: rättigheter och möjligheter”*, Karnov Group, Stockholm, 2013

Elektroniska källor

Friends Nätrapport 2015, Friends, hämtad 22 december 2015

<http://friends.se/wp-content/uploads/2015/03/Natrapporten-final-webb.pdf>

Rapport 2015:6 Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet, Brottsförebyggande rådet, hämtad 22 december 2015

https://bra.se/download/18.5e2a4a6b14ab166759985c/1422612591546/2015_6_Polisanmälda+hot+och+kränkningar+mot+enskilda+personer+via+internet.pdf

”Integritet”, Nationalencyklopedin, Jan-Otto Ottosson, hämtad 22 december 2015

<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/integritet>

”Personlig integritet”, Datainspektionen, hämtad 22 december 2015

<http://www.datainspektionen.se/ordlista/#p>

Kränkningar, trakasserier och hot på nätet. Delrapport till Ungdomsstyrelsen med fokus på kvantitativ kartläggning, Svensson Måns och Dahlstrand Karl (2013) Rättssociologiska institutionen Lunds universitet, hämtad 22 december 2015

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=4281022&fileOId=4281034>

Nätkränkningar - Svenska ungdomars normer och beteenden, Svensson Måns och Dahlstrand Karl, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), hämtad 22 december 2015
http://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/natkrankninga-svenska-ungdomars-normer-och-beteenden.pdf

Hat på nätet - Vad får du inte skriva på internet?, MUCF, hämtad 22 december 2015
http://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/hat-pa-natet.pdf

”Hur besvarar vi juridiska frågor och förebygger skada?”, Facebooks Datapolicy, hämtad 22 december 2015
<https://sv-se.facebook.com/about/privacy>

Internet: case law of the European Court of Human Rights, Research Division, Council of Europe/ European Court of Human Rights 2011, hämtad 27 december 2015
http://www.echr.coe.int/Documents/Research_report_internet_ENG.pdf

Rättsfallsförteckning

Hovrätt

Göta Hovrätt, mål nr B1487-12

Göta Hovrätt, mål nr B 2417-13

Hovrätten för Västra Sverige, mål nr T 3485-13

Svea Hovrätt, mål nr B 5724-13

Europadomstolen

Handyside v. the United Kingdom, no. 5493/72, 7 December 1976, Series A
no. 24

P.G. and J.H. v. the United Kingdom, no. 44787/98, ECHR 2001-IX

Sciacca v. Italy, no. 50774/99, ECHR 2005-I

K.U. vs. Finland, no. 2872/02, 2 december 2008